

Yleinen näkemyksenne esityksestä sekä tiivistelmä lausuntonne pääkohdista

Oikeustieteen opiskelijoiden liitto kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä.

Oikeustieteen opiskelijoiden liitto vastustaa esitystä siitä, että korkeakoulututkinnon voisi suorittaa maksullisesti. Tällainen muutos pitää sisällään lukuisia riskejä ja sen mukanaan tuomat positiiviset vaikutukset näyttäytyvät epätodennäköisinä. Esityksen vaikutusten arviointi näyttäytyy puutteellisena. Avoin yliopisto vastaa jo nyt riittävästi täydennyskoulutuksen tarpeisiin.

On myös huomioitava, että oikeustieteellisissä tiedekunnissa sisäänottomääriä on nostettu viime vuosina merkittävästi, ja työmarkkinatilanne on aiheuttanut perusteltua huolta opiskelijoiden keskuudessa. Mikäli tavoitteena ei ole heikentää pääsyä maksuttomaan opetukseen, tarkoittaa tämä käytännössä jälleen merkittävää opiskelupaikkojen lisäämistä maksullisten tutkintojen myötä. Myös näiltä osin mahdollisuutta maksullisen tutkinnon suorittamiseen voidaan pitää erittäin ongelmallisena. Maksullinen tutkinto ei voi olla se vaihtoehto, jolla pyritään parantamaan rahoitustilannetta, vaan rahoituksen hankkimiseksi on hyödynnettävä muita keinoja.

Näkemyksenne esityksen tavoitteista

Oikeustieteen opiskelijoiden liitto ei kannata maksullista tutkintoon johtavaa korkeakoulutusta, vaan maksuton korkeakoulutus on opiskelijoiden yhdenvertaisuuden lähtökohta. Toteutuessaan esitys tuottaa ohituskaistan päästä opiskelemaan pelkästään maksukykyyn perustuen. Erityisesti hakupainealoilla, kuten oikeustieteessä, tällaista ohituskaistaa ei voida pitää hyväksyttävänä. Tarpeeksi vaativat alakohtaiset valintakokeet takaavat, että hakupainealojen opiskelupaikat jakautuvat aidosti motivoituneimmille opiskelijoille, joilla on myös riittävästi alalle ja opiskeluun vaadittavia valmiuksia. Jo nyt korkeakoulutus periytyy Suomessa vahvasti, ja esimerkiksi maksullisille valmennuskursseille osallistuminen korreloi vahvasti hakupainealoille opiskelemaan pääsemisen kanssa. Tällaista kehitystä ei tule institutionalisoida eikä vahvistaa.

Näkemyksenne avoimena korkeakouluopetuksena järjestettävän tutkintokoulutuksen järjestämistä koskevista ehdotuksista (1. lakiehdotuksen 7 § ja 8 c § sekä 2. lakiehdotuksen 10 § ja 12 c §). Onko ehdotetussa sääntelyssä muutos- tai täsmennystarpeita?

Emme voi kannattaa ehdotettua sääntelyä. 1. lakiehdotuksen 7§ lisäykset avoimen yliopiston osalta asettavat yliopistoille uuden kilpailukentän, jossa yliopistot taistelevat avoimen yliopistotutkinnon tarjoamista mahdollisimman tehokkaasti. Tämä vie resursseja perinteisiltä alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen toteuttamiselta. Pelkomme on, että lakiehdotus muuttaa yliopistojen luonnetta ja asettaa painopisteet pois perinteisen tutkinto-opetuksen toteuttamisesta. Avoimen

yliopisto-opetuksen tulee olla yleissivistävää ja yksilöitä tukevaa toimintaa. Se ei kuitenkaan saa olla maksullinen väylä korkeakoulututkinnolle.

Pidämme lakiehdotuksen 8 c §:n sisältöä korkeakoulutuksen vähättelynä.

Ammatti-integriteettimme ei voi hyväksyä ajatusta, että esimerkiksi oikeustieteellisen korkeakoulututkinnon aloittamisen ainoa kriteeri olisi "riittävä kielitaito opintojen opetuskielillä". Lakiehdotus vähättelee sisäänpääsyn merkitystä ja heikentää monien akateemisten alojen arvostusta. Kirjaus siitä, että avoimena yliopisto-opetuksena järjestettävä tutkintokoulutus ei saa heikentää muuta (eli perinteistä) tutkintokoulutusta, on naiivi. Tämän asian valvomiselle ei ole luvattu mitään toimenpiteitä, uskomme, että avoimen yliopiston tutkinto-oikeus heikentäisi perusopetusta. Resursseja (tiloja, henkilökuntaa, aikaa) ei nimittäin ole suurelle määrälle uusia "tutkinto-opiskelijoita" tarpeeksi. Lakiehdotus siis muuttaisi yliopisto-opetuksen tasoa muilta osin.

On myös ymmärrettävää, että avoimena yliopisto-opetuksena suoritettava tutkinto olisi vähintään koulutuksen järjestämisestä aiheutuvien kustannusten suuruinen. Tämä on kuitenkin fundamentaali muutos suomalaisessa yhteiskunnassa, jonka peruspilari on maksuton korkeakoulutus. Koko 8 c §:ssä on yksi muutostarve: sen poistaminen.

Emme kannata missään muodossa lakimuutoksia, jotka johtaisivat maksulliseen korkeakoulututkintoon. Koko lakiuudistus on puutteellinen ja epätarkka.

Näkemyksenne esitysluonnoksen vaikutusarvioista vaikutusarviolajeittain. Mitkä ovat omat arvionne esityksen vaikutuksista? Puuttuuko esityksen vaikutusarvioista jotakin? Korkeakouluja pyydetään arvioimaan, miten ja missä laajuudessa esitysluonnoksen mukainen mahdollisuus suorittaa tutkinto avoimessa korkeakouluopetuksessa voitaisiin ottaa käyttöön sekä millä aikataululla. Lisäksi korkeakouluja pyydetään arvioimaan, millaisia vaikutuksia tämän käyttöönoton toteutumisella olisi korkeakoulujen muuhun avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaan.

Esitysluonnoksen vaikutusarviot eivät ole tarpeeksi yksityiskohtaisia ja monia tärkeitä ulottuvuuksia on jätetty arvioimatta tai arvioitu väärin. Asioiden tarkastelu niin yksittäisen opiskelijan, korkeakoulukentän, yliopistojen, työmarkkinoiden ja kansantalouden näkökulmasta ei ole riittävä. Näin fundamentaalista muutosta suomalaiseen yhteiskuntaan ei voida tehdä hätiköiden ja asioiden vaikutuksia tulisi tarkastella johdonmukaisemmin ja tarkemmin. Vaikutusarviossa myös keskitytään tiettyihin ulottuvuuksiin sivuuttamalla toiset. Esityksen merkittävin vaikutus on epäoikeudenmukainen mahdollisuus korkeakoulutukseen.

Avoimen yliopiston nykyinen tehtävä täydentää hyvin tutkinto-opiskelua. Lakiesitys ei välttämättä muuttaisi avoimen yliopiston asemaa, ja mitä luultavimmin se johtaisi nykyisen mallin loppuun. Sivistystyön tulevaisuutta ei ole arvioitu riittävällä tavalla.

Arviot maksullisen tutkinto-oikeuden vaikutuksesta nykyiseen maksuttomaan koulutuspolkuun ovat puutteellisia. Ei ole mitään tosiasiallista näyttöä siitä, miten avoimen yliopiston tutkinto-oikeus muuttaisi nykyistä hakuväylää. Yliopistojen kyvykkyys sopeutua uuteen malliin jää myös tulkinnanvaraiseksi. Resurssien ja henkilöstön riittävyys niin avoimen yliopiston tutkinto-opetukseen kuin perinteisen maksuttoman reitin opetukseen eivät ole itsestäänselviä, kun korkeakoulutus kärsii jo tällä hetkellä henkilöstöpulasta ja opetuksen laatu ja yksilöllisyys ovat heikentyneet.

Opiskelijoiden ja opiskelijajärjestöjä ei ole huomioitu esityksen vaikutusarvioinnissa riittävästi. Yhteisöllisyys on yksi opiskelijaelämän kulmakivistä ja tämä kyseinen lakimuutos saattaa vaikuttaa yhteisöllisyyteen, kun saman tutkinnon opiskelijat ovat erilaisessa asemassa niin henkilökohtaisella kuin oikeudellisella tasolla. Maksuttoman ja maksullisen opiskelijan oikeuksien eroavaisuus on huolestuttavaa. Emme halua yhteiskuntaa, jossa korkeakoulutetut ihmiset ovat jakautuneet "meihin ja heihin".

Esitys ei ota riittävässä määrin kantaa siihen, millaisia käytännön rajoituksia tutkinnon osto-oikeuteen tulisi, vaan tämä jätetään korkeakoulujen harkinnan varaan. Korkeakoulujen rahoitusmalli on kannustanut lisäämään aloituspaikkoja viime vuosina erityisesti oikeustieteen kaltaisilla aloilla, joiden koulutus on suhteellisen edullista järjestää. Arvioinnissa tulisikin ottaa huomioon, millä tavalla maksulliset tutkinnot määrältään todellisuudessa tulevat jakautumaan. On myös tarkasteltava, miten haluttujen tutkintojen inflaatio estettäisiin ja taattaisiin koulutuksen laadukas toteutus myös jatkossa. Riskinä on, että tavoite nostaa koulutustasoa johtaa lyhytnäköiseen tutkintojen ylitarjontaan aidon yhteiskunnallisen ja työmarkkinoiden tarpeen sekä tutkintojen ja koulutuksen laadun kustannuksella.

Näkemyksenne esityksen voimaantuloaikataulusta (esitysluonnoksen mukaan ehdotetut lait tulisivat voimaan 1.8.2028)

Voimaantuloaikataulu on naiivi ja saavuttamattomissa. Korkeakouluilla ei ole näyttöä siitä, miten avoimen yliopiston tutkinto-opetusta lähdetäisiin toteuttamaan, samalla kun perinteisen väylän opiskelijapaikat nousevat ja jo nykyisellään korkeakoulujen rahoitus on johtanut siihen, että opetuksen laatu on heikentynyt.

Lakiesitys ei korjaisi niitä ongelmia, joita korkeakoulutus tällä hetkellä kohtaa. Päinvastoin muutokset lisääisivät epävarmuutta ja epäselvyyttä opetuksen toteuttamiseen ja luultavasti heikentäisivät korkeakoulutuksen tasoa entisestään. Lakiesitys ei ole ajankohtainen ratkaisu varsinkaan ilman selkeämpää suunnitelmaa, strategiaa, siirtymäaikaa ja toteuttamisarviota. Yhteiskunnallisia vaikutuksia, kuten työllisyyttä ei myöskään ole huomioitu läheskään riittävällä tavalla.

Lakiesitys haastaa myös PL 16 § 2 mom. mukaista oikeutta yhtäläiseen mahdollisuuteen kouluttautua peruskoulutusta korkeammalla tasolla. Emme väitä,

että lakiesitys on perustuslain vastainen, mutta asiaa tulee arvioida tarkemmin, ja siksi voimaantuloaikataulu on liian tiukka.

Muut huomiot ja näkökohdat

Esityksessä todetaan, ettei nykyjärjestelmä tarjoa vaihtoehtoisia väyliä tutkintokoulutukseen maksuttoman tutkintokoulutuksen lisäksi. Oikeustieteellisen koulutuksen osalta on kuitenkin huomioitava, että avoimen väylän haun kautta on mahdollisuus päästä opiskelemaan tiedekuntaan, mikäli suorittaa riittävän määrän oikeustieteen opintoja avoimessa yliopistossa riittävän korkein arvosanoin. OOL katsookin, että avoimen väylä tällaisenaan on riittävä vaihtoehtoinen keino päästä oikeustieteelliseen. Lisäksi on syytä huomioda myös se, että pääsykoeuudistuksen myötä pääsykokeisiin varattava lukuaika on huomattavasti aikaisempaa lyhyempi. Tämä mahdollistaa sen, että myös työssäkäyvät pystyvät valmistautumaan pääsykokeisiin ja sitä kautta tavoittelemaan opiskelupaikkaa.

Oikeustieteen opiskelijoiden liitto (OOL)

Lauri Pesonen, hallituksen puheenjohtaja

Tuuli Pitkänen, koulutuspolitiikasta vastaava hallituksen jäsen

Katariina Petäjaniemi, koulutuspolitiikasta vastaava hallituksen jäsen